

ТЕМА 5. ІНФЛЯЦІЯ ТА ГРОШОВІ РЕФОРМИ

1. Сутність, види та закономірності розвитку інфляції
2. Причини інфляції
3. Економічні та соціальні наслідки інфляції
4. Державне регулювання інфляції
5. Сутність та види грошових реформ

ІНФЛЯЦІЯ

**це тривале
знецінення грошей
внаслідок
виникнення
диспропорцій в
різних галузях
народного
господарства
країни**

Форми прояву інфляції

На початку виникнення паперових грошей, першою ознакою інфляції став *лаж на золото*, тобто підвищення ціни на золоті монети в паперових грошах порівняно з їх номінальною вартістю.

Головною формою прояву інфляції в сучасних умовах стало знецінення грошових знаків відносно вартості звичайних товарів.

Якщо держава вводить обмеження на зростання цін, *інфляція набуває форми широкомасштабного товарного дефіциту*.

Закономірності розвитку інфляції попиту

На першій стадії темпи зростання пропозиції грошей випереджають знецінення грошей, причому це випередження поступово зменшується, наближаючись до вирівнювання.

Таке співвідношення і його тенденція зумовлюються тим, що надмірна пропозиція грошей поглинається оборотом за рахунок уповільнення їх обігу. Суб'єкти ринку певний час не відчують надмірності в обігу грошей і використовують їх для нагромадження чи зберігання.

Зростання грошових нагромаджень у період, коли не виявилася тенденція до знецінення грошей, посилює стимули активізації підприємництва, товарно-грошових відносин, підвищення продуктивності праці, що призводить до розширення виробництва

На другій стадії інфляції

темпи знецінення грошей випереджають темпи зростання їх пропозиції. Це зумовлюється такими чинниками:

- у певний момент власники грошових нагромаджень починають розуміти їх надмірність і пред'являють на ринок для купівлі товарів;
- одночасно зменшується відплив у нагромадження нових пропозицій грошей, унаслідок чого ще більше зростає швидкість обігу всієї грошової маси;
- виникають і швидко поширюються бартерні операції, звужуючи товарну основу грошової маси в обігу;
- знецінення грошей призводить до відпливу робочої сили зі сфери виробництва у сферу спекулятивного обміну, що зумовлює падіння виробництва і товарообороту, через що зменшується попит на гроші.

Перехід від відстаючого до випереджаючого зростання

цін порівняно зі зростанням маси грошей заведено називати *критичною точкою інфляційного процесу*.

Вимірювання інфляції.

Індекс споживчих цін (ІСЦ) характеризує зміну в часі загального рівня цін на товари і послуги, які купує населення для особистого споживання. (На сьогоднішній день це 296 видів товарів).

Цей показник використовується для характеристики інфляції попиту.

Його називають ще *індексом вартості життя*.

Визначається ІСЦ за формулою, яка називається індексом Ласпейреса, або базисно зваженим індексом:

де P_0 і P_1 — ціни одиниці товарів (послуг) базового і звітного періодів відповідно;

g_0 — кількість товарів у «споживчому кошику» базового періоду.

в умовах високої інфляції, ІСЦ розраховується за індексом Пааше, або поточно зваженим індексом:

$$\text{ІСЦ} = \frac{\sum P_1 g_1}{\sum P_0 g_1} 100,$$

де P_0 і P_1 — ціни одиниці товарів (послуг) базового і звітного періодів відповідно;

g_1 — кількість товарів у «споживчому кошику» звітного періоду.

**для врахування чинників обох індексів,
використовують індекс Фішера,
як середнє геометричне значення індексів Ласпейреса
і Пааше:**

$$I\phi = \sqrt{\frac{\sum P_1 g_0}{\sum P_0 g_0} \times \frac{\sum P_1 g_1}{\sum P_0 g_1}}$$

Індекс цін виробника характеризує зміну в часі загального рівня цін на засоби виробництва, які купують юридичні особи для виробничого споживання. Його часто використовують при характеристиці інфляції витрат.

Визначається індекс цін виробника за формулою агрегатного індексу цін Ласпейреса:

$$ІЦВ = \frac{\sum P_1 g_1}{\sum P_0 g_1} 100,$$

де P_1 і P_0 — рівень цін одиниці товару (послуги) поточного

і базового періодів відповідно;

g_0 — кількість товарів (випадків надання послуг) у базовому періоді, що взяті в розрахунок.

Дефлятор ВВП

характеризує зміну в часі загального рівня цін на всі товари і послуги, реалізовані кінцевим споживачам.

$$Д_{ВВП} = \frac{(\sum P_1 g_1)}{(\sum P_0 g_1)}$$

Базовий індекс споживчих цін (БІСЦ)

характеризує інфляцію, яка спричинена тиском з боку попиту, та відповідно найбільш повно відображає ефекти від зміни реальних монетарних умов.

Базовий індекс споживчих цін розраховується

на основі переліку товарів, який формується на основі споживчого набору товарів для розрахунку ІСЦ, шляхом виключення з нього тих товарів, динаміка цін на які значною мірою визначається впливом немонетарних чинників і відрізняється найбільшою волатильністю, тобто зміною цін.

*Таким чином, із споживчого набору
виключаються товари (послуги), ціни (тарифи)
на які:*

- зазнають значних сезонних коливань;
 - контролюються (встановлюються) урядом або місцевими органами виконавчої влади чи місцевого самоврядування;
 - формуються під впливом тиску з боку пропозиції, тобто залежать від світових цін, природних умов або цін природних монополій.
- (Всього 229 видів товарів).

ВИДИ ІНФЛЯЦІЇ

ЗА ФОРМАМИ ПРОЯВУ ІНФЛЯЦІЇ МОЖНА ВИДІЛИТИ

цінову інфляцію,
що проявляється у
формі зростання цін;

**інфляцію
заощаджень**,
коли знецінення грошей
проявляється у
зростанні
вимушених заощаджень
при зафіксованих
державою цінах
і доходах;

девальвацію,
за якої знецінення
грошей
проявляється у падінні
їх курсу до іноземних
валют.

ЗА ТЕМПАМИ ЗНЕЦІНЕННЯ ГРОШЕЙ МОЖНА ВИДІЛИТИ

повзучу,
що характеризується зростанням маси грошей в обороті без помітного підвищення чи з незначним зростанням цін — до 5% на рік;

помірну,
яка проявляється у прискоренні знецінення грошей у формі зростання цін, що коливається в межах 5—20% на рік.

галопуючу,
для якої характерне стрибкоподібне, вкрай нерівномірне зростання цін, яке важко передбачити.

гіперінфляцію,
яка характеризується надзвичайно високими темпами зростання цін.
На цій стадії посилюються стихійні процеси в економіці

вважаються нешкідливими для економіки і можуть викликатися штучно.

ЗА ЧИННИКАМИ, ЩО СПРИЧИНЮЮТЬ ІНФЛЯЦІЙНИЙ ПРОЦЕС

Інфляція попиту:

- використанням сеньйоражу для покриття бюджетного дефіциту;
 - переходом до експансіоністської монетарної політики;
 - мілітаризацією економіки;
- надмірними інвестиціями у важку промисловість, які фінансуються за рахунок емісії грошей.

Інфляція витрат:

- зростання заробітної плати;
- зростання витрат на енергетичні й сировинні ресурси;
- падіння продуктивності праці;
- монополізація виробництва і ринку;
- зростання в структурі виробництва галузей з уповільненими темпами підвищення продуктивності праці (наприклад, послуг), з високою часткою витрат на заробітну плату тощо.

2. ПРИЧИНИ ІНФЛЯЦІЇ

У найбільш загальному вигляді причини інфляції можна вивести з формули відомого «рівняння І. Фішера».

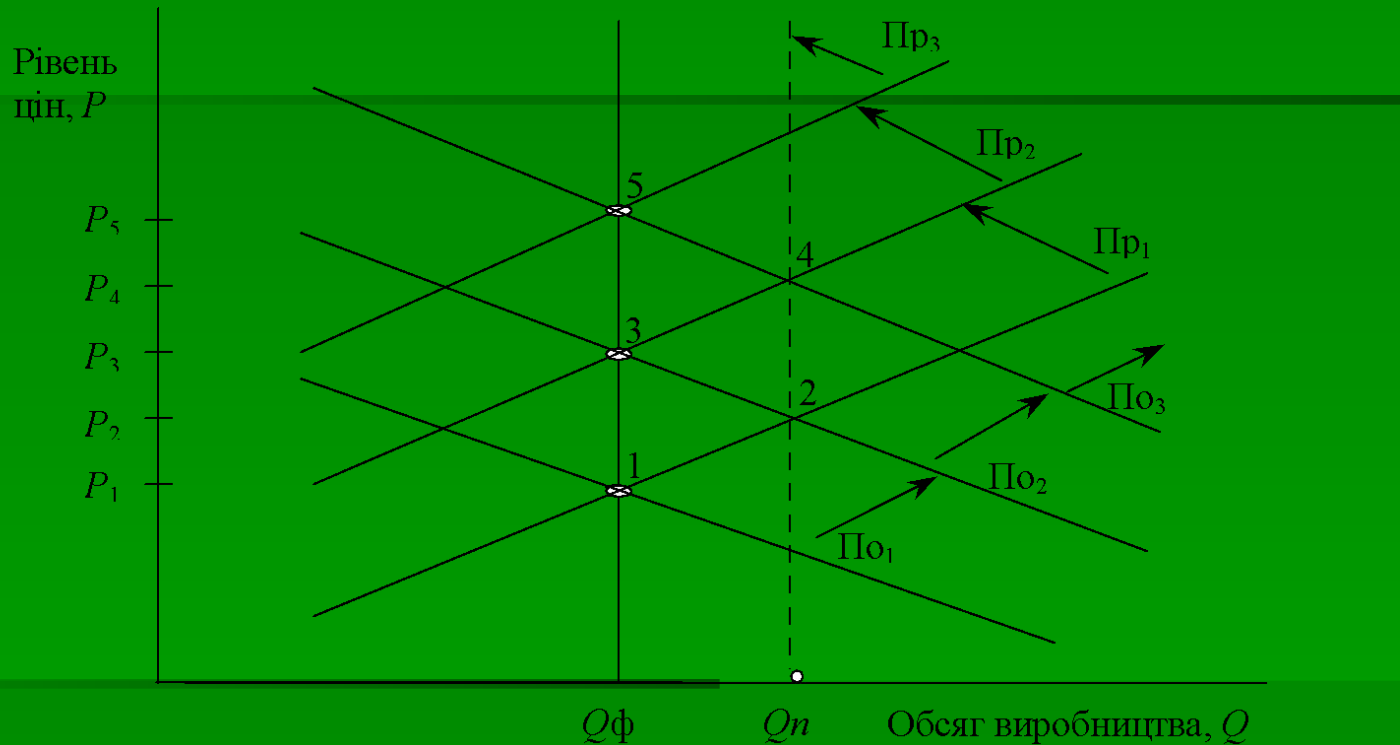
Середній рівень цін (P) за цією формулою матиме вигляд:

$$P = \frac{M \cdot V}{Q}$$

тобто зростання цін може бути спровокованим зростанням маси грошей (M), прискоренням обігу грошей (V) і скороченням фізичного обсягу виробництва (Q).

Ці положення покладені в основу так званої *грошової теорії інфляції*, якої дотримуються представники монетаристської школи.

ЗРОСТАННЯ ЦІН ЗА ЛІБЕРАЛЬНОЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Кейнсіанці вважають ліберальну грошово-кредитну політику передумовою інфляції, а першопричинами — чинники, пов'язані зі збуренням витрат і пропозиції.

4. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЇ

Проблема боротьби з інфляцією має характер її регулювання з боку держави.

Основна мета такого регулювання полягає в тому, щоб стримати інфляцію в розумних межах.

Ефективним вплив збільшення грошової маси вважається за таких умов:

- 1) відносно вільна конкуренція на ринку, коли нічим не обмежено діє механізм ціни рівноваги.
- 2) наявність на ринку резервів засобів виробництва і робочої сили.
- 3) вільний рух позичкового процента під впливом попиту і пропозиції на грошовому ринку

АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА

Дефляційна політика - включає ряд методів платоспроможного попиту через фіскально-бюджетний і кредитно-грошовий механізми.

**скорочення витрати
державного бюджету**

**посилення податкового
тиску на доходи**

випуск державних позик

**кредитна рестрикція
(політика «дорогих грошей»)**

**пряме лімітування
(таргетування) випуску
коштів в оборот**

Політика доходів — передбачає державний контроль за заробітною і цінами.

**державний контроль
за заробітною платою**

**державний контроль
за цінами**

Досвід державного регулювання інфляції

По-перше, інфляція може легко з контрольованої перетворитися в неконтрольовану, досягти галопуючих темпів і призвести до тяжких економічних і соціальних наслідків.

По-друге, антиінфляційна політика дає тим більший ефект, чим менше вона вдається до прямого втручання у виробництво, чим кращі умови створюються в країні для розвитку підприємництва і дії ринкового механізму.

По-третє, антиінфляційна політика теж може викликати певне напруження в економіці, незадоволення нею певних сил, які сподівалися на фінансову підтримку з боку держави і не одержали її.

5. СУТНІСТЬ ТА ВИДИ ГРОШОВИХ РЕФОРМ

грошова реформа - повна чи часткова перебудова грошової системи, яку проводить держава з метою оздоровлення грошей чи поліпшення механізму регулювання грошового обороту стосовно нових соціально-економічних умов чи одне і друге водночас.

ЗА ГЛИБИНОЮ РЕФОРМАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ МОЖНА ВИДІЛИТИ

Структурні (повні) грошові реформи,

При яких здійснюються істотні структурні зміни в економіці, в державних фінансах, банківській і валютній системах тощо.

Реформи часткового типу
торкаються
тільки самої організації
грошового обороту і
зводяться до зміни окремих
елементів грошової
системи.

КЛАСИФІКАЦІЯ ГРОШОВИХ РЕФОРМ

за повнотою
здійснюваних
змін у грошовій системі.

формальні реформи,
за яких купюри
одного зразка
замінюються
на купюри іншого
зразка, а масштаб цін
не змінюється;

**деномінаційні
реформи,**
за яких також
здійснюється
деномінація грошей
у бік збільшення
грошової одиниці
(масштабу цін).

за характером обміну
старих грошей на нові

**неконфіскаційні
реформи,** за єдиним
співвідношенням обміну
грошей здійснюється
уцінка запасу грошей,
доходів і цін
для всіх економічних
суб'єктів однаково,
тобто незалежно
від поданих до обміну

конфіскаційні реформи,
співвідношення обміну
грошей
диференціюється залежно:
від величини поданого до
обміну запасу старих
грошей;
від форми зберігання
запасу старих грошей;
від форми

власності власника грошей

за порядком введення
в обіг нових грошей

**одномоментні
реформи,** введення
нових грошей
в обіг здійснюється
за короткий строк,
протягом якого
технічно можливо обміняти
старі гроші на нові.

**реформи паралельного
типу,** випуск в
оборот нових грошових
знаків здійснюється
поступово, паралельно
з обігом старих знаків,
і вони тривалий
час функціонують
одночасно і паралельно.

ДО КОНФІСКАЦІЙНИХ РЕФОРМ НАЛЕЖИТЬ

нуліфікація, коли старі грошові знаки оголошуються недійсними і вилучаються з обороту, а замість них випускаються нові гроші.

Чим би не викликала необхідність проведення грошової реформи, найголовнішою її метою завжди є стабілізація грошового обороту.

СПАСИБО!

www.gimn.ru